

Toetsingsadvies over het milieueffectrapport
Golfbaan Om de Haenen (Breda) en de
aanvulling daarop

4 juni 2002

471-182

ISBN 90-421-0974-02
Utrecht, Commissie voor de milieueffectrapportage.

commissie voor de milieueffectrapportage

College van Burgemeester en wethouders van
Breda
Postbus 3920
4800 DX BREDA

uw kenmerk
RME2002592

uw brief
16 januari 2002

ons kenmerk
471-183/Od/me/eh

onderwerp
Toetsingsadvies Golfbaan Om de Haenen
(Breda) en de aanvulling daarop

doorkiesnummer
(030) 234 76 22

Utrecht,
4 juni 2002

Geacht college,

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een toetsingsadvies uit te brengen over het milieueffectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over de Golfbaan Om de Haenen (Breda) en de aanvulling daarop.

Overeenkomstig artikel 7.26 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de besluitvorming. Zij zal graag vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen. Dit houdt in dat de Commissie graag het (ontwerp)besluit en de evaluatiedocumenten krijgt toegestuurd.

Hoogachtend,

dr. ir. J.J.T.M. Geerards,
voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Golfbaan Om de Haenen (Breda) en de aanvulling
daarop

Postadres Postbus 2345
3500 GH UTRECHT
Bezoekadres Arthur van Schendelstraat 800
Utrecht

telefoon (030) 234 76 66
telefax (030) 233 12 95
e-mail mer@ela.nl
website www.commissiemer.nl

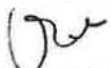
Toetsingsadvies over het milieueffectrapport
Golfbaan Om de Haenen (Breda) en de aanvulling daarop

Advies op grond van artikel 7.26 van de Wet milieubeheer over het milieueffect-
rapport over golfbaan Om de Haenen te Breda en de aanvulling op dit rapport,

uitgebracht aan het College van Burgemeester en wethouders van Breda door de
Commissie voor de milieueffectrapportage; namens deze

de werkgroep m.e.r.
Golfbaan Om de Haenen (Breda),

de secretaris

drs. M. Odijk

de voorzitter

dr. ir. J.J.T.M. Geerards

Utrecht, 4 juni 2002

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.....	1
2. OORDEEL OVER HET MER EN DE AANVULLING DAAROP	2
2.1 Algemeen.....	2
2.2 Toelichting op het oordeel	3
2.2.1 Ecologische hoofdstructuur	3
2.2.2 Watermachine	5
2.2.3 Recreatief medegebruik.....	6
2.2.4 Vergelijking van alternatieven	7
2.2.5 Archeologische en aardkundige waarden	8
2.2.6 Status van Landgoed Laanzicht.....	8

BIJLAGEN

1. Brief van de gemeente Breda d.d. 16 januari 2002 waarin de Commissie m.e.r. in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
- 1a. Brief van de gemeente Breda d.d. 20 maart 2002 waarin de adviester-mijn voor de Commissie wordt verlengd
- 1b. Brief van de gemeente Breda d.d. 15 mei 2002 bij de Aanvulling op het MER waarin de Commissie wordt gevraagd de toetsing af te ronden
2. Kennisgeving in Het Stadsblad d.d. 30 januari 2002
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen

1. INLEIDING

De gemeente Breda wil het gebied ten zuiden van de kern Teteringen dat de golfclub De Suykerberg nu als golfbaan – met negen holes – gebruikt, inrichten als zogeheten “watermachine” – om de kwel te herstellen in het natuurkerngebied Lage Vuchtpolder. Om deze reden moet De Suykerberg verhuizen en zoekt de club een nieuwe locatie voor een golfbaan.

De gemeente wil ook de woningbouwlocatie De Haenen ten noordoosten van de kern Teteringen in het kader van de VINEX-taakstelling uitbreiden en een groene bufferzone aanleggen tussen de woningen en de ecologische hoofdstructuur. Zo is het plan ontstaan om een golfbaan Om de Haenen aan te leggen.

Om dit plan te verwezenlijken wordt een procedure op grond van artikel 19 van de Wet Ruimtelijke ordening doorlopen, waaraan milieueffectrapportage (m.e.r.) is gekoppeld. In deze procedure vervult de gemeente Breda de rol van bevoegd gezag; De Wilde projektmanagement treedt op in de rol van initiatiefnemer.

Bij brief van 16 januari 2002 ¹ heeft de gemeente de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over het opgestelde milieueffectrapport (MER). Het MER is op 30 januari 2002 ter inzage gelegd².

Het advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.³ De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd.

Op grond van artikel 7.26, lid 1 van de Wm toetst de Commissie:

- aan de richtlijnen van het MER⁴, zoals vastgesteld op 28 augustus 2001;
- op eventuele onjuistheden⁵;
- aan de wettelijke regels voor de inhoud van een MER⁶.

Tijdens een toetsing inventariseert de Commissie eerst of er tekortkomingen zijn in het voldoen aan de wettelijke vereisten en de richtlijnen en gaat zij na welke onderdelen van een MER in aanmerking komen voor een positieve vermelding. Vervolgens beoordeelt de Commissie de ernst van de tekortkomingen. Daarbij staat de vraag centraal of de benodigde informatie aanwezig is om het milieubelang een volwaardige plaats te geven bij het te nemen besluit – in dit geval het artikel-19-besluit over de golfbaan.

Is dat naar haar mening niet het geval dan betreft het een *essentiële tekortkoming*. De Commissie zal dan adviseren tot een aanvulling. Overige tekortkomingen worden in het toetsingsadvies opgenomen, voor zover ze kunnen worden verwerkt tot duidelijke aanbevelingen voor het bevoegde gezag.

¹ Zie bijlage 1.

² Zie bijlage 2.

³ Zie bijlage 3 voor de samenstelling van de werkgroep en andere projectgegevens.

⁴ Wm, artikel 7.23, lid 2.

⁵ Wm, artikel 7.23, lid 2.

⁶ Wm, artikel 7.10

Deze werkwijze impliceert dat de Commissie zich in het advies tot hoofdzaken beperkt en niet ingaat op onjuistheden of onvolkomenheden van ondergeschikt belang⁷.

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁸, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. In dit advies verwijst de Commissie naar een reactie wanneer deze naar haar oordeel:

- informatie bevat over een essentiële tekortkoming in het MER, waarvoor de Commissie adviseert een aanvulling op het MER op te stellen alvorens de besluitvorming doorgang kan vinden;
- informatie bevat over de inhoud van het MER die van belang is voor de besluitvorming en waarover zij een aanbeveling doet in het advies.

Op 14 maart 2002 heeft een gesprek plaats gevonden tussen de Commissie en vertegenwoordigers van het bevoegde gezag en de initiatiefnemer. Daar heeft de Commissie kenbaar gemaakt dat het MER naar haar oordeel op een aantal onderdelen onvolledig was. Naar aanleiding daarvan heeft het bevoegde gezag de Commissie verzocht de advisering op te schorten⁹ om de initiatiefnemer in de gelegenheid te stellen om een aanvulling op het MER te maken. Deze aanvulling is op 14 mei 2002 aan de Commissie gezonden¹⁰. De aanvulling heeft niet ter visie gelegen. Daarom heeft de Commissie in dit advies ook geen inspraak over de aanvulling kunnen beschouwen. De Commissie adviseert om de aanvulling alsnog ter visie te leggen bij bekendmaking van het artikel-19-besluit.

Dit advies van de Commissie bevat het oordeel over het MER inclusief de aanvulling.

2. OORDEEL OVER HET MER EN DE AANVULLING DAAROP

2.1 Algemeen

De Commissie is van oordeel dat in het MER en de aanvulling tezamen de **essentiële informatie aanwezig** is.

Het MER is een goed verzorgd en prettig leesbaar rapport.

Ten opzichte van de startnotitie is de doelstelling helderder verwoord: het gaat om een goede en duurzame invulling van de groene bufferzone. Binnen die doelstelling lijkt op grond van het milieueffectrapport Landgoed Laanzicht ook een alternatief¹¹.

⁷ Zo noemt A.J. Struijk (reactie 62/62a; zie bijlage 4) dat het MER niet ingaat op de mogelijke overlast van mug-gen. De Commissie acht dit geen essentiële tekortkoming.

⁸ Zie bijlage 4 voor een lijst hiervan.

⁹ Zie ook bijlage 1a.

¹⁰ Zie ook bijlage 1b. De Commissie heeft ontvangen een document van Buro Coördinaat, getiteld "Milieueffect-rapport Om de Haenen, Aanvulling (april 2002)", een bijlage "Waterbalans", plus het "Beheersplan golfterrein Om de Hanen". Voor het gemak worden deze aanvullende documenten verder beschouwd als "Aanvulling".

¹¹ Zie ook § 2.2.6 van dit advies.

2.2 Toelichting op het oordeel

Tijdens het overleg op 14 maart 2002 kwam naar voren dat er tekortkomingen bestonden waardoor niet kon worden beoordeeld of de alternatieven voldeden aan:

- de beschermingsformule uit het Structuurschema Groene Ruimte (1), aangezien delen van de ecologische hoofdstructuur hier in het geding zijn;
- de voorwaarden die de gemeente heeft gesteld aan de invulling van de groene bufferzone, met name waar die de watermachine betreffen;
- de voorwaarde die de gemeente stelt ten aanzien van recreatief medegebruik.

Tevens gaf de Commissie op verscheidene punten kritiek op de manier van vergelijken van de alternatieven; zij suggereerde dat de tabel zoals die in het MER was opgenomen geen goede basis voor besluitvorming bood.

Bovenstaande punten waren voor de Commissie aanleiding om te constateren dat op dat moment naar haar inzicht essentiële informatie ontbrak voor de besluitvorming.

Ten slotte plaatste de Commissie kanttekeningen bij de onduidelijkheid over de mogelijkheid van archeologische vondsten en over de vermelding van het te nemen besluit.

De volgende paragrafen bevatten toelichting op deze punten en geven aan hoe de informatie in de Aanvulling aan de kritiek tegemoetkomt.

2.2.1 Ecologische hoofdstructuur

MER

Het Structuurschema Groene Ruimte vraagt een zorgvuldige afweging (stapenschema, beschermingsformule) bij aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden van de ecologische hoofdstructuur. Daarbij staan vier vragen centraal, waarbij de eerste vraag is of er aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden kan optreden. Het MER sloot niet uit dat er wezenlijke kenmerken en waarden worden aangetast bij een invulling van de groene bufferzone als golfterrein.

Op grond daarvan dienen de drie volgende stappen van de beschermingsformule te worden doorlopen. Op de tweede vraag, de vraag of de golfbaan niet anders of elders zou kunnen worden aangelegd, leverde het MER maar een gedeeltelijk antwoord: er is wel gekeken binnen het MER of de golfbaan anders zou kunnen worden ingericht, maar het MER antwoordde op de vraag of het niet elders kon dat een locatiealternatief niet aan de orde was. Die uitspraak werd echter niet door feitelijke informatie onderbouwd.

De Commissie gaat er van uit dat de vraag naar locatiealternatieven niet moet worden beantwoord vanuit een bestuurlijk-politieke wens, maar vanuit feitelijke en objectieve informatie.

Overigens vraagt de volgende stap van de beschermingsformule om het zwaarwegend maatschappelijk belang te onderbouwen. De Commissie gaat ervan uit dat het aantonen van het zwaarwegend maatschappelijk belang echter geen essentieel onderdeel is van een milieueffectrapport.

Aanvulling

De Aanvulling gaat veel gedetailleerder in op de onderdelen van de ecologische hoofdstructuur, op de kenmerken en waarden die zich daar bevinden en op de mogelijkheid om met gerichte maatregelen het gebruik van de golfbaan zo te regelen dat er geen aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden op-

treedt. Het geeft aan dat er twee elementen belangrijk zijn: de poel, waar in alle golfalternatieven overheen gespeeld wordt, en de bosrand/ houtwal waarvan in het zogeheten golfalternatief (alternatief 2) 1,25 hectare verloren gaat. Bij het alternatief “natuurlijk golfen” (alternatief 3) en bij het alternatief “cultuurhistorisch golfen” (alternatief 4) verdwijnt 0,38 hectare van deze bosrand/ houtwal.

De Aanvulling richt zich op de directe aantasting, d.w.z. op datgene dat verloren gaat als op deze plek de bestaande bosrand/houtwal verdwijnt. Het document gaat niet in op de volgende vragen

- Welke **dieren** maken gebruik van de bosrand/houtwal?
- Welke functie vervult de bosrand/houtwal voor populaties in de **andere delen** van de ecologische hoofdstructuur en kan het verdwijnen van een deel van de bosrand/houtwal tot effecten in deze populaties leiden?
- Kan het (golf- en/of recreatief) **verkeer** leiden tot verstoring van aanliggende delen van de ecologische hoofdstructuur?
- Kan de verstoring van de **bodemstructuur** op de plaats van de bosrand/houtwal tot aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden leiden¹²?

Desalniettemin denkt de Commissie dat de conclusie, dat de inrichting en het gebruik niet leiden tot bedreiging van vitale populaties, terecht wordt getrokken – in ieder geval voor de alternatieven “natuurlijk golfen” en “cultuurhistorisch golfen”. Ook meent de Commissie dat

- ten aanzien van het verkeer (vooral piekdruk bij wedstrijden) maatregelen zijn te treffen die de verstoring tot normale proporties kunnen terugdringen;
- het mogelijk is om de bodemstructuur ter plaatse van de bosrand/houtwal te ontzien bij de inrichting als golfbaan.

Daarmee worden de eerste en tweede stap van de beschermingsformule in samenhang behandeld.

Het MER en de Aanvulling geven bovendien aan dat er reële plannen bestaan voor compensatie (de vierde stap van de beschermingsformule voor de ecologische hoofdstructuur).

■ De Commissie kan de conclusie onderschrijven dat aantasting van wezenlijke kenmerken en waarden bij “natuurlijk golfen” en “cultuurhistorisch golfen” met gerichte beheermaatregelen te voorkomen is. De noodzaak om locatiealternatieven te onderzoeken vervalt haar inziens daarom. Zij adviseert om te overwegen

- in hoeverre verkeersmaatregelen kunnen worden getroffen;
- in hoeverre de bodemstructuur kan worden ontzien.

Wel tekent zij aan dat het lastig zou kunnen zijn om deze vorm van beheer duurzaam te garanderen. Er zouden wijzigingen in het beheer kunnen ontstaan als bijvoorbeeld

¹² Het Structuurschema Groene Ruimte (Deel 4, blz. 32) vermeldt dat voor het in stand houden van kerngebieden een basisbescherming geldt, die afhankelijk van de specifieke situatie, de handhaving betekent van:

- de bestaande bodemopbouw en -structuur;
- het bestaande bodemreliëf;
- de bestaande waterhuishouding (grondwaterstand, grondwaterstromen, kwel en infiltratie, hydrologische isolatie);
- de bestaande natuurlijke processen (ondermeer migratiemogelijkheden);
- de kwaliteit van bodem, water en lucht;
- de bestaande sedimentatie- en erosieprocessen;
- de bestaande ontsluiting en rust;
- de bestaande landschapsstructuur.

het terrein van eigenaar of beheerder zou veranderen¹³. Zij adviseert de gemeente om parallel aan het artikel-19-besluit te bezien hoe de afspraken over het beheer – inclusief die over bemesting en bestrijdingsmethoden het best kunnen worden vastgelegd¹⁴ en hoe afspraken en milieueffecten het best kunnen worden gemonitord.

2.2.2

Watermachine

MER

Het MER gaf aan dat de gemeente als voorwaarde aan de invulling van de groene bufferzone had gesteld *“bestrijding van de verdroging, het leveren van een bijdrage aan het functioneren van de zogeheten “watermachine” die is ontworpen in het kader van de uitwerking van de VINEX-locatie. Daarnaast dient het golfterrein ruimte te bieden aan andere recreanten, en in ecologisch opzicht een overgangszone te vormen tussen het stedelijk gebied en het omringende bos- en natuurgebied.”*

Het MER bevatte enige kwalitatieve informatie over de gevolgen van beregning en van de aanleg van poelen¹⁵. Het gaf verder aan dat er bij de golfalternatieven een aanmerkelijke mate van grondverzet zou plaatsvinden¹⁶. Zo worden in het alternatief “natuurlijk golfen” plassen dichtbij de VINEX-woningen aangelegd. Een systematische beschouwing van de hydrologische effecten van deze vergravingen (bijvoorbeeld: in hoeverre leidt vergroting van de accidentatie tot versnelde afvoer naar vijvers en de toegenomen berging tot een lagere grondwaterstand in plangebied en omgeving?) en de toename van het areaal open water – ook op de schaal van de gemeente – ontbrak echter¹⁷. Het MER stelde terecht dat zowel beregeningsvijvers als poelen grondwater zouden aantrekken en verdamping zouden bevorderen, maar gaf daarmee slechts een deel aan van de informatie die voor een hydrologische beoordeling nodig is

Aanvulling

Uit de Aanvulling blijkt dat naarmate er intensiever beregend wordt¹⁸, de beregeningsvijvers niet meer kunnen voorzien in de behoefte en grondwater zal moeten worden gebruikt. De Aanvulling levert tevens meer inzicht in de bijdragen die de alternatieven kunnen leveren aan het functioneren van de watermachine.

Duidelijk is dat elk alternatief milieuvriendelijker wordt naarmate er minder beregend wordt en er minder (nieuwe) plassen worden aangelegd.

De Commissie leidt uit de Aanvulling af dat zowel alle golfalternatieven als Landgoed Laanzicht een bijdrage zullen leveren aan de watermachine, maar dat de berekende bijdragen dermate weinig van elkaar verschillen dat er op grond hiervan geen voorkeursvolgorde van de alternatieven is vast te stellen.

¹³ In deze procedure hebben sommigen kanttekeningen geplaatst bij de behoefte aan extra golfcapaciteit, mede vanwege de regionale capaciteit. Het is duidelijk dat bij een ruim aanbod aan golf faciliteiten binnen de regio de kans groter is dat de continuïteit van afzonderlijke golf terreinen in gevaar komt.

¹⁴ Het beheerplan dat de Commissie in het kader van de Aanvulling op het MER toegestuurd heeft gekregen stelt het eindresultaat van bemesting en bestrijdingsmiddelengebruik centraal. De Commissie adviseert om afspraken vast te leggen over kwaliteit en maximale kwantiteit van te gebruiken stoffen.

¹⁵ Bladzij 73.

¹⁶ Bijlage 10: zowel het golfalternatief als het alternatief natuurlijk golfen als het alternatief cultuurhistorisch golfen scoren allemaal “zeer negatief” op het aspect grondverzet.

¹⁷ Ir. A.J. Struijk (reactie 62/62a, bijlage 4) geeft aan dat een beschouwing over de hydrologische effecten buiten het plangebied ontbraken in het MER.

¹⁸ Overigens is voor de Commissie niet duidelijk wat wordt verstaan onder “100% beregening” of “50% beregening” wordt bedoeld.

De Commissie heeft geconstateerd dat er bij dit MER niet tevens een Watertoets¹⁹ is gevoegd. Wel heeft het Hoogheemraadschap van West-Brabant een aantal aanbevelingen naar aanleiding van het MER gegeven²⁰. De Commissie beschouwt het niet als haar taak om informatie die buiten de m.e.r.-procedure om in het kader van de Watertoets wordt verzameld, te toetsen.

■ De Commissie adviseert om in overleg met het Hoogheemraadschap te bezien of nog extra informatie wenselijk is voor de Watertoets.

2.2.3

Recreatief medegebruik

MER

De gemeente wil dat de inrichting van Om de Haenen niet alleen een bijdrage levert aan de watermachine, maar ook recreatief medegebruik mogelijk maakt. Het MER leverde slechts informatie die deed twifelen aan de mogelijkheden van recreatief medegebruik.

Het MER gaf aan dat het recreatief medegebruik in tijd beperkt zal zijn: *“bij een golfbaan zijn de openingstijden richtinggevend voor de gebruiksmogelijkheden”*²¹. Effectieve maatregelen om ongelukken te voorkomen werden in het MER niet aangegeven. Als langs de banen netten zouden worden opgesteld om de recreatieve medegebruikers te vrijwaren van afdwalende golfballen, dan rees de vraag in hoeverre dit het ecologisch functioneren zou beïnvloeden.

Aanvulling

De Aanvulling vermeldt dat de golfbaanarchitect in maart 2002 de veiligheidsvoorzieningen heeft geoptimaliseerd door aanvullende begroeiing of aanpassing van de holes²². De Commissie heeft uit de documenten begrepen dat de informatie over de holes zoals die in het MER was opgenomen, nog steeds ten grondslag kan liggen aan het artikel-19-besluit.

De Aanvulling vermeldt ook dat in één geval voor de veiligheid een net zal worden aangebracht dat overigens kruipende dieren niet belemmert en dat voldoende opvalt om te voorkomen dat vogels er in verward raken.

Ten slotte geeft de Aanvulling aan dat het recreatief medegebruik niet alleen bij de golfalternatieven, maar ook bij Landgoed Laanzicht beperkt zal worden tot de periode tussen zonsopgang en zonsondergang²³.

■ De Commissie meent dat hiermee voldoende informatie beschikbaar is om te beoordelen of de alternatieven voldoen aan de gemeentelijke voorwaarde van recreatief medegebruik. Zij signaleert dat het weliswaar gebruikelijk is bij natuurterreinen om de openstelling te beperken tot de periode van zonsopgang tot zonsondergang, maar dat

¹⁹ Op 14 februari 2001 ondertekenden het Rijk, het Interprovinciaal Overleg, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Unie van Waterschappen de bestuurlijke Startovereenkomst Waterbeleid 21st eeuw. Hierin wordt de Watertoets geregeld voor alle (waterhuishoudkundig relevante) ruimtelijke plannen die nog niet vóór inspraak ter inzage waren gelegd of in het kader van artikel 10 Besluit RO aan medeoverheden waren aangeboden.

²⁰ Reactie 1 (bijlage 4).

²¹ MER, blz. 76.

²² De Commissie heeft inmiddels van de gemeente ook een afschrift ontvangen van een brief van de Nederlandse Golffederatie van 23 mei 2002, waarin W.J. van Asselt van deze federatie bevestigt dat bij het oorspronkelijk ontwerp vraagtekens waren te plaatsen ten aanzien van de veiligheid en dat het nieuwe ontwerp meer veiligheid biedt.

²³ Dit is in tegenstelling tot de visie van de Vereniging Natuurmonumenten die aangeeft dat alle wegen en paden in het terrein *“openbaar en zonder beperkingen toegankelijk voor fietsers en wandelaars”* zouden moeten zijn (reactie 57, zie bijlage 4).

niet bij voorbaat vaststaat dat een ruimere openstelling schadelijk of hinderlijk is voor de natuurfunctie.

2.2.4

Vergelijking van alternatieven

MER

Het MER gaf beknopte informatie over de milieueffecten van de besproken alternatieven, en vergeleek de alternatieven vervolgens in een scoretabel. De Commissie heeft erop gewezen dat deze tabel in de besluitvorming waarschijnlijk een belangrijke rol zal spelen en dat er dus ook eisen van zorgvuldigheid aan kunnen worden gesteld. Er was echter kritiek mogelijk zowel op de opgenomen aspecten, als op de scores, als op de onderlinge weging van de scores, als op de optelling van scores.

Aanvulling

De Aanvulling bevat een beter bruikbaar overzicht van effecten en doet geen poging meer om ongelijksoortige effecten op te tellen. Wel heeft de Commissie nog enkele kanttekeningen.

- De opmerking in de Aanvulling dat de verkeersaantrekkende werking van Landgoed Laanzicht niet kan worden gekwantificeerd mag in absolute zin correct zijn; het is duidelijk dat bij Landgoed Laanzicht minder autoverkeer zal worden aangetrokken dan bij de golfalternatieven en dat er geen pieken wegens wedstrijden zullen kunnen optreden. De Commissie meent dat daarom met redelijke mate van zekerheid mag worden gesteld dat op het punt van verkeershinder Landgoed Laanzicht beter “scoort” dan de alternatieven mét golfen.
- Er is landelijk ervaring met extensivering van agrarisch beheer (zoals beoogd met Landgoed Laanzicht) en enige duidelijkheid wat dit kan betekenen voor natuurontwikkeling.
In hoeverre daarentegen bij een inrichting als golfbaan de natuurdoeltypen die dan worden beoogd, gerealiseerd kunnen worden, is moeilijk te beoordelen omdat er kanttekeningen kunnen worden geplaatst bij de beoogde natuurdoeltypen. Het milieueffectrapport en de Aanvulling gaan ervan uit dat de inrichting zal moeten worden gebaseerd op de “heide- en stuifzandsfeer” zoals die zich voordoet op het meest oostelijke terreindeel²⁴. Ir. Struijk²⁵ geeft aan dat het gebied sinds de 17^e eeuw een kleinschalig akker- en weidelandschap is. De Milieuvereniging Oosterhout²⁶ merkt op dat op enkele delen van Om de Haenen de formatie van Sterksel (matig grof rivierzand en grind) aan de oppervlakte ligt. Indien wordt gewerkt met een gesloten grondbalans – zoals de bedoeling is bij Om de Haenen – dan zou dit zand zich moeilijk tot stuifzand kunnen ontwikkelen. Ook voor de ontwikkeling van “heischrale omstandigheden” – waarvoor ook zand zal worden gebruikt – staat niet bij voorbaat vast dat het beoogde natuurdoel zal worden bereikt.
Daarom meent de Commissie dat de zekerheid waarmee vooral het alternatief “natuurlijk golfen” positief scoort op doelsoorten, geringer is dan MER en Aanvulling aangeven.
- In de vergelijkingen zijn verstoringen van de bodemstructuur (voor zover die nog betrekkelijk ongestoord was) buiten beschouwing gelaten.

²⁴ MER, blz. 54, § 7.3.

²⁵ Reactie 62/62a (bijlage 4).

²⁶ Reactie 55 (bijlage 4).

De Commissie heeft afgeleid dat voor dit aspect het golfalternatief het meest negatief "scoort"; daarna de alternatieven "cultuurhistorisch golfen" en "natuurlijk golfen" en daarna Landgoed Laanzicht.

Met inachtneming van bovenstaande opmerkingen en de opmerking over Landgoed Laanzicht²⁷ levert de Aanvulling een bruikbare basis voor besluitvorming.

2.2.5

Archeologische en aardkundige waarden

MER

Het MER stelde enerzijds²⁸ dat het plangebied geen bijzondere archeologische of aardkundige waarden zou kennen. Dit was echter in tegenspraak met een andere passage²⁹ dat voor een deel van het plangebied de archeologische waarde hoog is, en dat voor het grootste deel van het plangebied geen informatie beschikbaar is over de archeologische verwachtingswaarde. In het MER werd alleen aangegeven dat wordt *"aanbevolen om aandacht te besteden aan mogelijke bodemvondsten"*. Andere mogelijkheden (gebieden met hoge verwachtingswaarde ontzien bij ontgravingen) werden niet genoemd.

Aanvulling

De Aanvulling maakt duidelijk dat er een discrepantie bestaat tussen de tekst van het Streekplan Brabant – geen bijzondere waarden – en een rapport van RAAP – wél waarden. Het vermeldt dat *"een zorgvuldige procedure [zal] worden gevolgd"*.

■ De Commissie wijst op de mogelijkheid dat er naast kleine objecten ook bebouwingsspatronen zouden kunnen worden aangetroffen en adviseert om in het kader van die zorgvuldige procedure, móchten er bijzondere archeologische patronen blijken te bestaan, te bezien in hoeverre deze bij de verdere aanleg nog zouden kunnen worden ingepast.

2.2.6

Status van Landgoed Laanzicht

Vanaf de startnotitie speelt bij dit project enige onduidelijkheid over de afbakening van het doel van het project. Staat de invulling van de groenzone centraal, dan is het logisch dat de gemeente de initiatiefnemer is en dan zijn er meer inrichtingsalternatieven mogelijk dan alleen een golfbaan. Als de inrichting als golfbaan centraal staat, dan kunnen de alternatieven in m.e.r. beperkt worden tot golfbaaninrichtingen – maar dan liggen ook locatiealternatieven voor de hand. Pas indien op grond van het MER of andere informatie zou worden geconcludeerd dat golfen binnen het gebied Om de Haenen niet mogelijk is, komen andere gebruiksfuncties aan de orde.

In deze procedure is getracht om beide elementen te combineren; de uitkomst biedt iets meer informatie ten behoeve van de besluitvorming dan een m.e.r. over alleen golfen, maar het "alternatief" Landgoed Laanzicht wordt niet volledig gelijkwaardig behandeld. In het MER wordt gesteld dat het slechts "een visie" is. De Aanvulling stelt dat Landgoed Laanzicht alleen een rendabele exploitatievorm kan krijgen als er enige berekening plaatsvindt³⁰.

²⁷ Zie § 2.2.6.

²⁸ MER, blz. 22.

²⁹ MER, blz. 72.

³⁰ Dit lijkt een andere opvatting dan die van de VNM (reactie 57, bijlage 4), die aangeeft dat berekening "uitsluitend plaatsvindt na perioden van langdurige droogte."

Uit MER en Aanvulling wordt duidelijk dat er bij de Brabantse Milieufederatie (BMF) en Natuurmonumenten (VNM) wel ideeën leven over de inrichting van het gebied volgens Landgoed Laanzicht. VNM heeft aangegeven³¹ dat het niet de bedoeling is om Landgoed Laanzicht als zelfstandige eenheid te exploiteren, maar gaat uit van een combinatie met een gebied van ca. 20 hectare op de Oosterheide.

■ VNM en BMF lijken er nog steeds van uit te gaan dat Landgoed Laanzicht een realistisch alternatief is. De Commissie meent dat die visie gerespecteerd zou moeten worden. De consequentie is dat Landgoed Laanzicht als alternatief in de besluitvorming een volwaardige rol kan spelen – en naar het oordeel van de Commissie zelfs getypeerd zou moeten worden als meest milieuvriendelijk alternatief.

³¹ Reactie 57 (zie bijlage 4).

BIJLAGEN

bij het toetsingsadvies over het milieueffectrapport
Golfbaan Om de Haenen (Breda)
en de aanvulling daarop

(bijlagen 1 t/m 4)

BIJLAGE 1

Brief van de gemeente Breda d.d. 16 januari 2002 waarin de Commissie m.e.r. in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

Gemeente Breda

		Commissie voor de milieu-effectrapportage
ingekomen op:	18 JAN. 2002	Ministerie van Ruimtelijke Ontwikkeling, Milieu en Economische Zaken
nummer:		Milieu
doosnummer:	471-105	Correspondentieadres
kopie naar:	Od/HL	Postbus 3920 4800 DX Breda

Commissie voor de milieu-effectrapportage
T.a.v. de heer dr.ir.J.J.T.M. Geerards
Postbus 2345
3500 GH Utrecht

Stadskantoor
Claudius Prinsenlaan 10
Telefoon (076) 529 38 00
Fax (076) 529 37 76
E-mail: gemeentebreda@breda.nl
Vanaf Breda CS: 10 minuten lopen,
Buslijnen: 2, 8, 9, 10, 11, 131, 401

Uw brief

Datum 16 JAN. 2002

Ons kenmerk

R M E 2 0 0 2 5 9 2
Bijlagen
1.

Onderwerp milieueffectrapport Golfbaan Om de Haenen te Teteringen
Informatie 5294470 N. de Bruin

Geachte commissie,

Hierbij gaat het milieueffectrapport Golfbaan Om de Haenen, ingekomen op 21 december 2001. U gaf op 20 juli 2001 uw advies voor de richtlijnen, mede op grond waarvan wij op 28 augustus 2001 de richtlijnen hebben vastgesteld. Het betreffende besluit is reeds in uw bezit.

De planning van bijlage 9, op pagina 105, klopt helaas niet meer. De nieuwe planning is dat burgemeester en wethouders op 22 januari a.s. de aanvaardbaarheid van het m.e.r. zullen uitspreken, publicatie van het m.e.r. op 30 januari, inspraakavond op 20 februari. De laatste dag van de inspraaktermijn valt op 28 februari. Dat betekent dat u vanaf 1 maart 2002, 5 weken de tijd heeft om uw advies uit te brengen. Wij verwachten uw advies op uiterlijk 5 april 2002.

Van de tijdens de advies- en inspraaktermijn ontvangen stukken ontvangt u een kopie.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Breda,
namens dezen,
het hoofd van de afdeling Milieuzorg Leefomgeving,

J.J. van Houdt

BIJLAGE 1a

Brief van de gemeente Breda d.d. 20 maart 2002 waarin de adviestertermijn voor de Commissie wordt verlengd

Gemeente Breda

Dienst Ruimtelijke Ontwikkeling,
Milieu en Economische Zaken
Milieu

Correspondentieadres
Postbus 3920
4800 DX Breda

Commissie voor de milieueffectrapportage
T.a.v. dr.ir. J.J.T.M. Geerards
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

Stadskantoor
Claudius Prinsenlaan 10
Telefoon (076) 529 38 00
Fax (076) 529 37 76
E-mail: gemeentebreda@breda.nl
Vanaf Breda CS: 10 minuten lopen,
Buslijnen: 2, 8, 9, 10, 11, 131, 401

Uw brief

Datum
20 MAART 2002

Ons kenmerk

Onderwerp
Uitstel adviestertermijn MER Golfbaan
Om de Haenen te Teteringen

Informatie
5294470 N. de Bruin

Geachte heer Geerards,

Op 16 januari jongstleden zonden wij u het milieueffectrapport Golfbaan Om de Haenen. Tevens berichtten wij u dat wij uw advies als bedoeld in artikel 7.26 van de Wet milieubeheer op uiterlijk 5 april 2002 verwachtten. Op basis van ingekomen adviezen en inspraakreacties heeft de initiatiefnemer in overleg met ons besloten een verdiepingsslag te maken voor een aantal onderwerpen van het MER, in de vorm van een aanvulling. Het gaat met name om: 1. de aantasting van de EHS, 2. de bijdrage aan de watermachine, 3. het recreatief medegebruik/veiligheid, 4. de vergelijkingstabel en nog wat overige zaken.

Eén en ander zal ongeveer 4 weken extra in beslag nemen. Dat betekent dat uw adviestertermijn verlengd zal worden tot waarschijnlijk begin mei 2002. De exacte datum is afhankelijk van het moment waarop de aanvulling klaar is. Zodra daarover zekerheid bestaat nemen wij met u contact op.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Breda,
namens dezen,
het hoofd van de afdeling Milieuzorg Leefomgeving,

dr.ir. J.J. van Houdt.

	Commissie voor de milieu-effectrapportage
ingekomen :	21 MAART 2002
nummer	471-133
dossier	
kopie naar :	

BIJLAGE 1b

Brief van de gemeente Breda d.d. 15 mei 2002 bij de Aanvulling op het MER waarin de Commissie wordt gevraagd de toetsing af te ronden

Gemeente Breda

Dienst Ruimtelijke Ontwikkeling,
Milieu en Economische Zaken
Milieu

Correspondentieadres
Postbus 3920
4800 DX Breda

Commissie voor de milieueffectrapportage
T.a.v. dr.ir. J.J.T.M. Geerards
Postbus 2345
3500 GH UTRECHT

Commissie voor de milieueffectrapportage	Commissie voor de milieueffectrapportage
ingekomen : 18 MEI 2002	nummer 471-144/m 148,30
dossier	kopie naar : Od/MC/bkl/me

Stads Kantoor:
Claudius Prinsenlaan 10
Telefoon (076) 529 38 00
Fax (076) 529 45 55
E-mail: gemeentebreda@breda.nl
Vanaf Breda CS: 10 minuten lopen,
Buslijnen: 2, 8, 9, 10, 11, 131, 401

Uw brief

Datum
15 MEI 2002

Onderwerp
aanvulling op het m.e.r. Golfbaan
Om de Haenen

Informatie
5294470 N. de Bruin

Ons kenmerk
RME 20020912
Bijlagen
3

Geachte heer Geerards,

Hierbij treft u de aanvulling op het milieueffectrapport Golfbaan Om de Haenen aan, waarover wij u berichten op 20 maart jongstleden. Deze aanvulling plus de bijlage Waterbalans is reeds digitaal naar uw werkgroepsecretaris de heer M. Odiijk gezonden. Bij deze brief is ook het Beheersplan voor het golfterrein gevoegd, alsmede de brief van de architect Gerard Jol over de wijzigingen aan het ontwerp in verband met de veiligheid.

Met de ontvangst van deze aanvulling start uw adviestermijn van 5 weken. Dat betekent dat wij uw advies op uiterlijk 21 juni kunnen verwachten. Wij vragen echter uw aandacht voor het volgende.

Ons besluit over het wel of niet aanvragen van de verklaring van geen bezwaar bij Gedeputeerde Staten zal volgens de regels van de Wet op de ruimtelijke ordening 4 weken ter inzage worden gelegd. De ontvangst van uw advies op 21 juni betekent dat dit besluit op zijn vroegst op 2 juli valt, zodat de inzage termijn op 4 juli start en vervolgens bijna geheel in de vakantieperiode ligt (die hier op 8 juli begint). Dat is in Breda niet gebruikelijk en zeker voor dit plan niet gewenst. Het over de vakantieperiode heen tillen van de nog te volgen procedure houdt echter in, dat er een extra vertraging optreedt van zo'n twee maanden. Ervan uitgaande dat alle nog te nemen besluiten positief zijn, betekent deze vertraging een uitstel van de uitvoeringswerkzaamheden van een jaar. Het lukt dan namelijk niet meer om vóór 2003 het besluit tot vrijstelling te nemen en in de wintermaanden met de aanleg van de golfbaan te beginnen zodat in het voorjaar kan worden ingezaaid.

Gelet hierop verzoeken wij u vriendelijk om uw advies binnen drie weken, dus op uiterlijk 7 juni aanstaande te geven. In dat geval lukt het nog om de inzage termijn voor een groot gedeelte vóór de vakantietijd te laten plaatsvinden, namelijk vanaf 20 juni. De kans dat het uiteindelijke besluit tot vrijstelling dan nog voor de winter valt is vervolgens groot.

Indien het u niet lukt om aan ons verzoek te voldoen, dan vernemen wij dat natuurlijk graag.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Breda,
namens dezen,
het hoofd van de afdeling Milieuzorg Leefomgeving,

dr.ir. J.J. van Houdt.

b.a.

BIJLAGE 2

Kennisgeving van het Milieueffectrapport
in "Het Stadsblad" d.d. 30 januari 2002

Inspraak over aanleg golfbaan Teteringen en het milieueffectrapport

Door De Wilde projectmanagement is een verzoek om vrijstelling met toepassing van artikel 19, lid 1 van de Wet op de Ruimtelijke Ordening ingediend voor de aanleg van een golfbaan in het gebied Om de Haenen te Teteringen.

Het project betreft de aanleg van een 18 holes + 3-golfbaan. Het gebied waarin deze aangelegd zal gaan worden grenst direct aan de nieuw te realiseren wijk Om De Haenen. Het onderhavige gebied is in het Structuurplan Breda Noordoost-Teteringen opgenomen als een groen en onbebouwd overgangsgebied tussen dorp en bosgebied. De aanleg van een golfbaan past hierin. Het verzoek van De Wilde Projektmanagement gaat vergezeld van een milieueffectrapport. Dit is verplicht, omdat de beoogde golfbaan meer dan 50 ha beslaat.

Ter inzage.

Het verzoek om vrijstelling alsmede het milieueffectrapport liggen met ingang van 31 januari 2002 gedurende 4 weken ter inzage bij de balie voorlichting in het Stadskantoor en het deelstadskantoor Teteringen. Bovendien zal op 19 februari 2002 om 20.00 uur in het bedrijfsrestaurant in het stadskantoor aan de Claudius Prinsenlaan 10 een inspraakavond worden gehouden. Tijdens deze avond zal het verzoek om vrijstelling voor de aanleg van de golfbaan en het milieueffectrapport nader worden toegelicht en zal informatie worden verstrekt over de te volgen procedures. Tijdens de inspraakavond is er gelegenheid om op deze zaken mondeling in te spreken.

Tijdens de terinzagetermijn van 4 weken kan eenieder een schriftelijke reactie op zowel het verzoek om vrijstelling als op het milieueffectrapport insturen aan het college van burgemeester en wethouders, Postbus 90156, 4800 RH Breda

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: (huidig) De Wilde projektmanagement

Bevoegd gezag: (huidig) gemeente Breda

Besluit: (huidig) vrijstellingsbesluit ingevolge artikel 19 Wet RO

Categorie Gewijzigd Besluit m.e.r. 1994: C10.1

Activiteit: In 1992 werd een m.e.r.-procedure gestart voor de aanleg van een 18-holes golfbaan met bijbehorende voorzieningen in de toenmalige gemeente Teteringen. Het terrein waarop het plan betrekking had besloeg een oppervlakte van circa 80 ha en was in gebruik als agrarisch gebied. Op circa 50 ha zou een 18 holes golfbaan met bijbehorende voorzieningen worden aangelegd. In 2001 werd vanwege gewijzigde omstandigheden een nieuwe m.e.r.-procedure gestart gekoppeld aan een artikel-19-procedure. Ook deze betreft een 18-holes golfbaan, aangevuld met negen (in het zogeheten golfalternatief) of drie (in de alternatieven "natuurlijk golfen" en "cultuurhistorisch golfen") oefenholes.

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 30 mei 2001

richtlijnenadvies uitgebracht: 20 juli 2001

tervisielegging MER: 30 januari 2002

overleg over toetsing MER: 14 maart 2002

aanvulling op MER toegezonden aan Commissie m.e.r.: 14 mei 2002

toetsingsadvies over MER plus Aanvulling: 4 juni 2002

Bijzonderheden: De Commissie achtte het MER Golfbaan Teteringen zoals dat in 1993 was opgesteld voldoende informatie bevatten om het milieubelang een volwaardige plaats te geven in de besluitvorming over het bestemmingsplan. Wel merkte zij op dat bij de vergelijking van alternatieven het golfalternatief weinig rekening zou houden met de milieugevolgen. Zo vond zij de voorkeur voor gesloten bosschages rond de golfbaan als inpassingmaatregel weinig passend in een open landschap; zij stipte aan dat het meest milieuvriendelijke alternatief op dit punt betere opties bood. Zij adviseerde om in het beheerplan aspecten als bemesting, pesticidengebruik, beregening en belichting te regelen.

Tot uitvoering van dit plan is het echter nooit gekomen, mede omdat de gemeente Teteringen werd opgenomen in de gemeente Breda. Een van de achtergronden van het plan, de aanleg van een fysieke buffer tussen de beide gemeenten, verviel bij de gemeentelijke herindeling. In het structuurplan van de (nieuwe) gemeente Breda (1999) werd vastgelegd dat de gemeente de golfvereniging De Suykerberg een uitbreiding wilde bieden in combinatie met een verplaatsing naar het gebied 'Om de Haenen'. Aangezien dit gebied is omgeven door bos dat deel is van de ecologische hoofdstructuur, en omdat ook op het terrein zelf natuurwaarden voorkomen, wil de gemeente Breda in 'Om de Haenen' een bufferzone maken tussen nieuwe bebouwing (aansluitend aan De Haenen) en de EHS. Als deze functie door de nieuwe golfbaan zou kunnen worden vormgegeven, zou het gebied van De Suykerberg vrijkomen; op die

plaats wil de gemeente een onder andere een zogeheten watermachine aanleggen om de verdrogingsproblemen in de Lage Vuchtpolder te lijf te gaan. Voor het plan om de golfbaan 'Om de Haenen' mogelijk te maken werd in verband met de artikel-19-procedure m.e.r. gestart.

In het nieuwe richtlijnenadvies adviseerde de Commissie om met een heldere probleemstelling te werken (staat invulling van de bufferzone of uitbreiding van de golfbaan centraal?) en om de locatiekeuze en uitbreidingsbehoefte nader te onderbouwen. Zo nodig zouden locatiealternatieven moeten worden uitgewerkt. Ze adviseerde om aan de hand van verschillende invalshoeken alternatieven uit te werken, waarvan elementen tot mma kunnen worden samengevoegd. Bij de milieu-informatie diende haars inziens de nadruk te liggen op flora, vegetatie en fauna – mede vanwege de bescherming van de EHS. Ten slotte accentueerde zij het belang van een goede samenvatting.

Tijdens de toetsing van het MER concludeerde de Commissie dat het niet alle essentiële informatie bevatte; zij trad in overleg met de gemeente Breda en de initiatiefnemer. Punten waarop de Commissie belangrijke problemen signaleerde waren de bescherming van de ecologische hoofdstructuur, de toetsing aan de hydrologische doelstelling – het leveren van een bijdrage aan de watermachine –, de toetsing aan de gemeentelijke wens tot recreatief medegebruik en de vergelijking van alternatieven. Daarop heeft de gemeente de Commissie verzocht om met het uitbrengen van een toetsingsadvies te wachten totdat het MER zou zijn aangevuld.

Na ontvangst van een Aanvulling op het MER heeft de Commissie haar toetsingsadvies kunnen afronden met een oordeel dat de essentiële informatie aanwezig was om het milieubelang volwaardig in het besluit te betrekken.

Wel geeft zij een aantal aanbevelingen. Haars inziens is het niet juist om het alternatief "Landgoed Laanzicht" dat in eerste instantie in samenwerking met de Vereniging Natuurmonumenten en de Brabantse Milieufederatie was uitgewerkt – zonder golfbanen – als een ander type alternatief te bestempelen; ook geeft de Commissie aan dat er goede gronden zijn om dit alternatief zelfs als meest milieuvriendelijk te beschouwen. Op grond van de Aanvulling kan de Commissie dat de conclusie onderschrijven dat er bij voldoende maatregelen bij de alternatieven "natuurlijk golfen" en "cultuurhistorisch golfen" geen wezenlijke kenmerken en waarden van de ecologische hoofdstructuur worden aangetast.

Samenstelling van de werkgroep:

dr.ir. J.J.T.M. Geerards (voorzitter)

drs. W.C.M. van Hooff

dr. N.P.J. de Vries

Secretaris van de werkgroep: drs. M. Odiijk.

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cle. m.e.r.
1.	20020227	Hoogheemraadschap van West-Brabant	Breda	20020228
2.	20020221	M. Voskens	Tilburg	20020228
3.	20020222	Advocaten en Notarissen Rassers namens acht cliënten	Breda	20020228
4.	20020222	J.M. Peters	Oosterhout	20020228
5.	20020221	R. Kepel	Teteringen	20020228
6.	20020221	G.J.M. de Winter	Teteringen	20020228
7.	20020221	J.M.J. Peters	Teteringen	20020228
8.	20020221	Sh. De Groot v.d. Laan	Teteringen	20020228
9.	20020221	Van Gaal	Teteringen	20020228
10.	20020221	Fam. Voskamp v. Loenen	Teteringen	20020228
11.	20020221	H.C. van Valderen	Teteringen	20020228
12.	20020221	R. Pheninekx	Oosterhout	20020228
13.	20020221	A. Raats + medeondertekenaar	Teteringen	20020228
14.	20020221	J. Geerts	Teteringen	20020228
15.	20020221	De Haan	Teteringen	20020228
16.	20020221	A. de Vries	Teteringen	20020228
17.	20020221	M.T. van den Avoort	Teteringen	20020228
18.	20020221	Molenaars v. Geijn	Teteringen	20020228
19.	20020221	E. Piersma	Teteringen	20020228
20.	20020221	A.C.M. van Run	Teteringen	20020228
21.	20020221	A. Raats	Teteringen	20020228
22.	20020221	Nagelkerke Naeije	Teteringen	20020228
23.	20020221	J. Kleindop	Teteringen	20020228
24.	20020221	L. Zandvliet	Teteringen	20020228
25.	20020221	Pieterse-Korse	Teteringen	20020228
26.	20020221	R. Schulte	Teteringen	20020228
27.	20020221	H. Gerritsen	Teteringen	20020228
28.	20020221	A.M.M. Vermeulen	Teteringen	20020228
29.	20020221	A.M.E. Kok-van Dijk	Teteringen	20020228

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
30.	20020221	A. Kokx	Teteringen	20020228
31.	20020221	C. Vermeulen Baay	Teteringen	20020228
32.	20020221	C. van Son	Teteringen	20020228
33.	20020221	A.J.M. Hoogenbergen	Teteringen	20020228
34.	20020221	J. van den Elshout + medeondertekenaar	Teteringen	20020228
35.	20020221	S. Gelissen + medeondertekenaar	Teteringen	20020228
36.	20020221	M. Polhoven	Teteringen	20020228
37.	20020221	J. Filius	Teteringen	20020228
38.	20020221	A.C.J. Rutten	Teteringen	20020228
39.	20020221	F. Rutten-Engels	Teteringen	20020228
40.	20020221	A. Helmers	Teteringen	20020228
41.	20020221	E. van Kooij	Teteringen	20020228
42.	20020221	J.M. Mol	Teteringen	20020228
43.	20020221	C.M. Mol van Engels	Teteringen	20020228
44.	20020221	C.B.C.M. Mol	Teteringen	20020228
45.	20020221	Th. Groenenboom	Teteringen	20020228
46.	20020221	H. Zwart	Teteringen	20020228
47.	20020221	P.C. van Gurp	Teteringen	20020228
48.	20020221	W.G. Maurits	Teteringen	20020228
49.	20020221	L. Selden + medeondertekenaar	Teteringen	20020228
50.	20020221	J.P. Voerman+ medeondertekenaar	Teteringen	20020228
51.	20020221	E.P.C. Leijten Jansen	Teteringen	20020228
52.	20020221	Fam. C.P.A.M. Maes	Teteringen	20020228
53.	20020221	P.W. Bartels	Teteringen	20020228
54.	20020221	J. van Loon	Teteringen	20020228
55.	20020223	Milieuvereniging Oosterhout	Oosterhout	20020314
56.	20020226	C.R. van den Bosch + medeondertekenaar	Teteringen	20020314
57.	20020226	Vereniging Natuurmonumenten	Breda	20020314
58.	20020209	R. Maas v. Geeuwen	Teteringen	20020314
59.	20020225	P. van Rooijen	Terheyden	20020314
60.	20020225	L.A.J.M. Gorisse	Teteringen	20020314
61.	20020226	Natuur- en Milieuvereniging Teteringen	Teteringen	20020314

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
62.	20020225	Ir. A.J. Struijk	Teteringen	20020314
62a.	20020226	idem ¹	idem	20020314
63. ²	20020221	J. van Eijk	Teteringen	20020314
	20020221	E. Smit	Teteringen	20020314
	20020221	A.A. Lindner	Teteringen	20020314
	20020221	C.A.M. van Haperen	Teteringen	20020314
	20020221	A. Verheijden	Teteringen	20020314
	20020221	C.A.H. van Jerssel	Teteringen	20020314
	20020221	W.M. Smits	Teteringen	20020314
	20020221	Therese	Teteringen	20020314
	20020221	M. Bumans	Teteringen	20020314
	20020221	F.W.J. Ermes	Teteringen	20020314
	20020221	B.A.C. van Rooden	Teteringen	20020314
	20020221	F. Prince	Teteringen	20020314
	20020221	A.W.G. Nobelen	Teteringen	20020314
	20020221	P.A.W. Rijken	Teteringen	20020314
	20020221	G. van Gastel	Teteringen	20020314
	20020221	B. Garssen	Teteringen	20020314
	20020221	C.F. van Dongen	Teteringen	20020314
	20020221	A.G. Tersteeg	Teteringen	20020314
	20020221	Bovendeert	Teteringen	20020314
	20020221	J. van Baal	Teteringen	20020314
	20020221	Q. Bakkes	Teteringen	20020314
	20020221	H.A. Hermus	Teteringen	20020314
	20020221	M. Dorren	Teteringen	20020314
	20020221	M. Verschuren	Teteringen	20020314
	20020221	P.H. van Rooijen	Teteringen	20020314
	20020221	R.E. Roelen	Teteringen	20020314
	20020221	T.C. Vermeeren	Teteringen	20020314

¹ De Commissie is ervan uitgegaan dat het document van 26 februari de definitieve versie is van het document van 25 februari.

² Aangezien de volgende reacties wat inhoud betreft allemaal hetzelfde zijn is hiervoor hetzelfde reactienummer gebruikt.

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
	20020221	A.W. v.d. Made-Verheyden	Teteringen	20020314
	20020221	L. Gillissen	Teteringen	20020314
	20020221	Winters	Teteringen	20020314
	20020221	S. van Westerbrugge	Teteringen	20020314
	20020221	A. Scheele	Teteringen	20020314
	20020221	J.C. Poppelaars	Teteringen	20020314
	20020221	E.G.Th.C. Smulders-Duffhues	Teteringen	20020314
	20020221	C.J.M. van den Broek	Teteringen	20020314
	20020221	H.J.M. Dellepoort	Teteringen	20020314
	20020221	A. Pheninckx	Teteringen	20020314
	20020221	M. Sluimer	Teteringen	20020314
	20020221	B. Hoogelander	Teteringen	20020314
	20020221	R. Roest	Teteringen	20020314
	20020221	M. Boden	Teteringen	20020314
	20020221	Fam. van den Broek	Teteringen	20020314
	20020221	L.J. Wiersema	Teteringen	20020314
	20020221	Vermeulen-de Winter	Teteringen	20020314
	20020221	M.L. van Hijnatten-Konijzer	Teteringen	20020314
	20020221	Hijnatten	Teteringen	20020314
	20020221	Blous-Schuitemaker	Teteringen	20020314
	20020221	P.J. van Opstal-van de Smissen	Teteringen	20020314
	20020221	Möhlmann	Teteringen	20020314
	20020221	C. de Bruyn	Teteringen	20020314
	20020221	E.J. Danicki	Teteringen	20020314
	20020221	P. Lijmbach	Teteringen	20020314
	20020221	A.W. Meindop	Teteringen	20020314
	20020221	L.J. Deley en P. Verkooy	Teteringen	20020314
	20020221	M. de Bie	Teteringen	20020314
	20020221	A.P.A.M. Kemerink	Teteringen	20020314
	20020221	A. Evers-Rosch	Teteringen	20020314
	20020221	C. Pheninckx	Teteringen	20020314
	20020221	S. Graven	Teteringen	20020314

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
	20020221	M.J.M. Nelissen	Teteringen	20020314
	20020221	A.A.M. Venmans	Teteringen	20020314
	20020221	A.C.J. de Jong	Teteringen	20020314
	20020221	R. van Schie	Teteringen	20020314
	20020221	C.H. Roos	Teteringen	20020314
	20020221	R. van Westenbrugge	Teteringen	20020314
	20020221	H. Pheninckx	Teteringen	20020314
	20020221	Bruynzeels	Teteringen	20020314
	20020221	C. Remiers	Teteringen	20020314
	20020221	W.C.A. Martens	Teteringen	20020314
	20020221	M. van Helvoort	Teteringen	20020314
	20020221	Damwirken	Teteringen	20020314
	20020221	A.V. Poppel-Verkuijl	Teteringen	20020314
	20020221	H.H. Blom	Teteringen	20020314
	20020221	C. van Oosterhout	Teteringen	20020314
	20020221	H. van Oosterhout-Grootens	Teteringen	20020314
	20020221	A.A. Schoenmakers-Geerts	Teteringen	20020314
	20020221	A.F. Danen	Teteringen	20020314
	20020221	Fam. Koolen	Teteringen	20020314
	20020221	Roovers	Teteringen	20020314
	20020221	M.J. van Assche	Teteringen	20020314
	20020221	A. de Boer	Teteringen	20020314
	20020221	W.R.H. Bloemendaal	Teteringen	20020314
	20020221	W. Huistian Mügge	Teteringen	20020314
	20020221	P.C. Bloemedaal	Teteringen	20020314
	20020221	Vereijken	Teteringen	20020314
	20020221	G.N. Bogers	Teteringen	20020314
	20020221	D.M. van Zanten	Teteringen	20020314
	20020221	M. van den Broek	Teteringen	20020314
	20020221	M. van der Made	Teteringen	20020314
	20020221	Fam. Leuting Rempt	Teteringen	20020314
	20020221	J. Bogers	Teteringen	20020314

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
	20020221	D. Bogers	Teteringen	20020314
	20020221	H. de Jong	Teteringen	20020314
	20020221	Van Gils-Stadhouders	Teteringen	20020314
	20020221	J.W. Oomen	Teteringen	20020314
	20020221	F. en M. van Assche-van Trier	Teteringen	20020314
	20020221	J.A.W.A. Prince	Teteringen	20020314
	20020221	I. Steenhoek	Teteringen	20020314
	20020221	J.H en J.M. Buising-Dopheide	Teteringen	20020314
	20020221	K.O. Bekkers	Teteringen	20020314
	20020221	A.M.T. de Bruijn Kroon	Teteringen	20020314
	20020221	H.A.A.M. in de Weij	Teteringen	20020314
	20020221	C. Hoeben Bourgondie	Teteringen	20020314
	20020221	Fam. H. Ammehaan	Teteringen	20020314
	20020221	S. Strikwerda	Teteringen	20020314
	20020221	Fam. van der Waal van Dijk	Teteringen	20020314
	20020221	C.H. Engelen	Teteringen	20020314
	20020221	W. Gooimeren	Teteringen	20020314
	20020221	Fam. van Strien van Halteren	Teteringen	20020314
	20020221	J.P.N.M. Lambregts	Teteringen	20020314
	20020221	De Graaff-Philipps	Teteringen	20020314
	20020221	J. Smit	Teteringen	20020314
	20020221	P. v.d. Bemt	Teteringen	20020314
	20020221	Fam. Evers-v. Zundert	Teteringen	20020314
	20020221	A. Hendriks van Laanen	Teteringen	20020314
	20020221	P.J.M. Hendriks	Teteringen	20020314
	20020221	P. Jenniskens	Teteringen	20020314
	20020221	Fam. Vossenaar	Teteringen	20020314
	20020221	P.J. van Nimwegen	Teteringen	20020314
	20020221	Vergouwen	Teteringen	20020314
	20020221	P. Hoeven	Teteringen	20020314
	20020221	C. Goossens	Teteringen	20020314
	20020221	C. Rooijakkers	Teteringen	20020314

28 36

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
	20020221	A. en D. Geerts	Teteringen	20020314
	20020221	J. Aarts Theeuwes	Teteringen	20020314
	20020221	D.J. de Man	Teteringen	20020314
	20020221	T. Hoogkamer	Teteringen	20020314
	20020221	A.M. Hoogkamer-Mijnheer	Teteringen	20020314
	20020221	M.J.A. Pijpers	Teteringen	20020314
	20020221	A.J.W. Brand	Teteringen	20020314
	20020221	C.L. Vester	Teteringen	20020314
	20020221	D. Nederlof	Teteringen	20020314
	20020221	R.V. Praet	Teteringen	20020314
	20020221	F.J.M. Nederlof	Teteringen	20020314
	20020221	M. Witteveen	Teteringen	20020314
	20020221	Fam. Keystermans	Teteringen	20020314
	20020221	F. de Boer	Teteringen	20020314
	20020221	V.d. Pleeym-Clynk	Teteringen	20020314
	20020221	A. van Beek	Teteringen	20020314
	20020221	De Been	Teteringen	20020314
	20020221	A. le Cosfuino	Teteringen	20020314
	20020221	D.C. Dros	Teteringen	20020314
	20020221	R. de Waele	Teteringen	20020314
	20020221	G.C. Voskuilen	Teteringen	20020314
	20020221	M. Wienen	Teteringen	20020314
	20020221	J.J. Bos	Teteringen	20020314
	20020221	E. de Leeuw	Teteringen	20020314
	20020221	J. van Sluijs	Teteringen	20020314
	20020221	C.M. Lakeman	Teteringen	20020314
	20020221	A.J. Romberg	Teteringen	20020314
	20020226	Brabantse Milieufederatie	Teteringen	20020314
	20020226	Dorpsraad Teteringen	Teteringen	20020314
	20020221	E.F.H. v.d. Ham	Teteringen	20020314
	20020221	L.N. Houiks-van der Goot	Teteringen	20020314
	20020221	W.J.J. Slagmolen	Teteringen	20020314

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
	20020221	P.L. v.d. Woude	Teteringen	20020314
	20020221	Diender	Teteringen	20020314
	20020221	H. Timmermans	Teteringen	20020314
	20020221	V.M.M. van der Vorst	Teteringen	20020314
	20020221	H.J. Diender	Teteringen	20020314
	20020226	C.R. van den Bosch	Teteringen	20020314
	20020221	H. v. Gils	Teteringen	20020314
	20020221	L. Hoebe	Teteringen	20020314
	20020221	J.E. van Assche	Teteringen	20020314
	20020227	F.H. Hinse	Teteringen	20020314
	20020221	G. Heller	Teteringen	20020314
	20020221	J. in de Weij-Antonisse	Teteringen	20020314
	20020221	C. de Heer	Teteringen	20020314